

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

Сергій ОКОВИТИЙ
« 22 » проби 2026 р.

ПОГОДЖЕНО

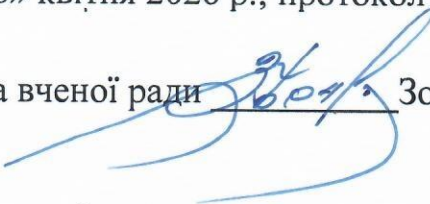
Проректор з наукової роботи

Олег МАРЕНКОВ
« 22 » проби 2026 р.

ПРОГРАМА
ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
для здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю А6 СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА
освітньо-наукова програма СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА
на основі освітнього ступеня магістра (освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста)
з іншої галузі знань (спеціальності)

Розглянуто на засіданні вченої ради
факультету психології та спеціальної освіти
від «28» квітня 2026 р.; протокол № 9

Голова вченої ради Зоя БОНДАРЕНКО

Дніпро-2026

Розробники програми:

1. Іванчук С.А. д.п.н., завідувач кафедри педагогіки, дошкільної та спеціальної освіти;
2. Мога М.Д., д.п.н., професор кафедри педагогіки, дошкільної та спеціальної освіти;
3. Нічуговська Л.І., д.п.н., професор кафедри педагогіки, дошкільної та спеціальної освіти;

Гарант ОНП

(підпис)

Микола МОГА
(Ім'я та прізвище)

Програма ухвалена на засіданні кафедри педагогіки, дошкільної та спеціальної освіти від «08» квітня 2026 р., ПР № 10

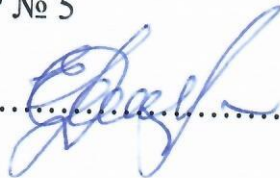
Завідувач кафедри педагогіки,
дошкільної та спеціальної освіти

Сабіна ІВАНЧУК

та на засіданні науково-методичної ради факультету психології та спеціальної освіти «27» квітня 2026 р., ПР № 5

Голова науково-методичної ради .....

Олена ДИСА

1. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Програма іспиту при поновленні/переведенні до аспірантури передбачає перевірку здатності вступника до опанування освітньої програми для здобуття ступеня доктора філософії.

Програма іспиту для вступу на навчання для здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю А6 Спеціальна освіта (Освітньо-наукова програма – Спеціальна освіта) містить питання з таких навчальних дисциплін:

№	Найменування розділу	Питома вага
1	Спеціальна педагогіка	25%
2	Педагогіка з історією науки	25%
3	Спеціальна психологія	25%
4	Основи інклюзивної освіти	25%

ДЕТАЛІЗОВАНА СТРУКТУРА ВСТУПНОГО ІСПИТУ

Розділ 1 «СПЕЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА»

Тема 1. Загальні засади корекційної психопедагогіки. Предмет і завдання корекційної психопедагогіки, її зв'язки зі спеціальною психологією та медициною. Галузі корекційної психопедагогіки (сурдопедагогіка, тифлопедагогіка, логопедагогіка, корекційна психопедагогіка, ортопедагогіка). Основні поняття корекційної психопедагогіки. Значення курсу «Корекційна психопедагогіка» в системі підготовки сучасного педагога. Розуміння норми і аномалії у психофізичному розвитку особистості. Екзогенні та ендогенні причини порушень психофізичного розвитку. Загальні та специфічні закономірності розвитку, навчання і виховання аномальних дітей.

Тема 2. Особливості розвитку, навчання та виховання особистості при глибоких порушеннях інтелекту. Діти із порушеннями інтелектуального розвитку. Поняття, ступені і форми порушень інтелектуального розвитку. Основні психологічні особливості розвитку та навчально-пізнавальної діяльності учнів із порушеннями інтелектуального розвитку. Диференційований та індивідуальний підхід до дітей із порушеннями інтелектуального розвитку в процесі навчання. Особливості змісту освіти дітей із порушеннями інтелектуального розвитку. Учень із порушеннями інтелектуального розвитку в дитячому колективі. Опора на позитивні якості і переважно збережені можливості дитини в корекційно-виховному процесі. Основні психолого-педагогічні «правила» підходу до дітей із порушеннями інтелектуального розвитку в умовах інклюзивного навчального середовища.

Тема 3. Особливості розвитку, навчання та виховання особистості при затримці психічного розвитку (ЗПР). Діти з затримкою психічного розвитку. Проблема вивчення, навчання та виховання дітей із ЗПР. Типологія

ЗПР (класифікація К.С. Лебединської). Особливості психічних процесів дітей із ЗПР та їх навчальної діяльності. Зміст освіти дітей із ЗПР. Індивідуальний підхід до дітей із ЗПР в умовах інклюзивного навчання.

Тема 4. Особливості розвитку, навчання та виховання особистості при порушеннях емоційно-вольової сфери та соціальної поведінки. Діти з порушеннями емоційно-вольової сфери та соціальної поведінки. Види порушень емоційно-вольової сфери. Адаптивна поведінка дітей та підлітків. Психічні стани учнів та їх вплив на навчальну діяльність, поведінку і формування характеру. Дитячий аутизм. Роль педагога та психолога у діагностиці, попередженні та корекції порушень емоційно-вольової сфери та соціальної поведінки. Детермінуюче та корекційно-педагогічне значення колективних форм діяльності дітей із вадами емоційно-вольового розвитку та поведінки.

Тема 5. Особливості розвитку, навчання та виховання особистості при порушеннях зору (питання тифлопедагогіки). Об'єкт, предмет та завдання тифлопедагогіки. Зв'язок тифлопедагогіки з іншими науками. Система освітніх закладів для дітей з порушеннями зору. Організація допомоги дітям з порушеннями зору в Україні. Теорія та практика навчання дітей з порушеннями зору. Корекційно-виховна робота в школах для слабкозорих дітей та незрячих дітей. Законодавча база тифлопедагогіки.

Тема 6. Особливості розвитку, навчання та виховання особистості при порушеннях опорно-рухового апарату (питання ортопедагогіки). Діти з порушенням опорно-рухового апарату та моторного розвитку. Дитячий церебральний параліч. Врахування особливостей порушень моторної сфери у різних видах навчальної діяльності дітей, організації їх спілкування та участі у позакласній роботі. Комплексні порушення психофізичного розвитку дітей, їх види та врахування в умовах інклюзивного навчального середовища.

Тема 7. Особливості розвитку, навчання та виховання особистості при порушеннях слуху (питання сурдопедагогіки). Сурдопедагогіка як наука. Об'єкт, предмет та завдання сурдопедагогіки. Місце сурдопедагогіки серед інших спеціальних наук. Педагогічна класифікація дітей з порушенням слуху. Методи діагностики порушень слуху. Дактильна абетка та жестова українська мова: зміст дактильної абетки та жестової мови (побутового вжитку). Заклади освіти для дітей з порушеннями слуху. Зміст та організація навчання дітей з порушенням слуху. Принципи, методи та засоби навчання дітей з порушенням слуху. Громадські об'єднання та освіта осіб з порушеннями слуху поза державним сектором.

Розділ 2 «ПЕДАГОГІКА З ІСТОРІЄЮ НАУКИ»

Тема 1. Педагогіка в системі наук про людину. Педагогіка як наука про виховання людини. Об'єкт, предмет і функції педагогіки. Історія виникнення та розвитку педагогічної думки. Взаємозв'язок педагогіки з іншими науками. Структура науки педагогіки. Методологія та методи педагогічних досліджень.

Тема 2. Проблема розвитку особистості та їх значення для виховання. Поняття про особистість, її розвиток та формування. Роль спадковості, середовища й діяльності в розвитку особистості. Взаємозв'язок зовнішніх і внутрішніх умов розвитку. Внутрішні суперечності як рушійні сили розвитку. Виховання, навчання і розвиток особистості. Вікові особливості психічного та фізичного розвитку особистості.

Тема 3. Теорія виховання. Сутність, зміст процесу виховання. Процес виховання, його структура і рушійні сили. Мета і завдання виховання. Закономірності виховання. Принципи виховання. Основні напрями виховання. Методи виховання. Організаційні форми виховної роботи. Позакласна виховна робота. Колективні творчі справи. Колективне планування виховної роботи. Позашкільні заклади в системі освіти і виховання. Формування колективу, його вплив на виховання особистості. Класний керівник. Функції, напрями і форми роботи.

Тема 4. Теорія навчання. Дидактика як галузь педагогіки, її виникнення і розвиток. Зв'язок дидактики з іншими науками. Категорії дидактики. Загальна характеристика змісту освіти. Компетентнісний підхід до змісту освіти. Освітня система в Україні. Стандарти освіти. Навчальні програми та плани. Основні джерела змісту освіти. Структура та організація процесу навчання. Основні функції та компоненти процесу навчання. Закономірності і принципи навчання. Методи навчання та їх класифікація.

Тема 5. Сучасні педагогічні технології. Проблемно-розвиваюче навчання. Проблемна ситуація як умова пізнавальної активності учнів. Класифікація методів проблемно-розвивального навчання. Програмоване навчання. Розвивальне навчання. Інтерактивне навчання. Технології онлайнового навчання. Проектне навчання.

Тема 6. Форми організації навчання. Організаційні форми навчання. Урок – основна форма організації навчання. Дистанційне навчання. Практикуми. Факультативні заняття. Навчальна екскурсія. Додаткові групові, індивідуальні заняття. Домашня навчальна робота учнів. Самостійна робота.

Тема 7. Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю учнів. Сутність, закономірності, принципи, функції, види і форми контролю знань, умінь і навичок учнів. Формувальне оцінювання успішності учнів в сучасній українській школі.

Тема 8. Школознавство. Принципи управління освітою. Структура управління освітою в Україні. Управління закладом освіти. Планування та облік роботи школи. Управлінські органи в школі. Види, форми й методи внутрішкільного контролю.

Тема 9. Сучасний учитель, його діяльність і професійне зростання. Основні функції, ознаки педагогічної діяльності. Компоненти педагогічної діяльності. Професійні знання, уміння, здібності й якості сучасного вчителя. Педагогічна компетентність вчителя. Педагогічне спілкування – основа професійної діяльності вчителя.

Розділ 3 «СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»

Тема 1. Спеціальна психологія як наука та її місце серед соціальних та біологічних наук. Визначення спеціальної психології. Мета та завдання спеціальної психології та її місце в системі наукового знання. Категоріально-понятійний апарат спеціальної психології. Принципи спеціальної психології.

Тема 2. Методологія спеціальної психології. Концептуальні джерела спеціальної психології. Загальна характеристика методів спеціальної психології. Мозкова організація вищих психічних функцій.

Тема 3. Атипії психічного розвитку. Роль біологічних та соціальних детермінант у генезі порушень розвитку. Мозкові системи та генез порушень розвитку. Різні підходи до класифікації атипій психічного розвитку, їх аналіз. Моделі атипового розвитку.

Тема 4. Нормальний та атиповий розвиток особистості. Загальні та специфічні закономірності атипового розвитку. Порушення інтелекту та мовлення при відхиленнях у психічному розвитку. Процес мислення та його порушення у дітей. Особливості розвитку мислення при атипіях розвитку.

Тема 5. Психологічні особливості дітей із різними порушеннями психічного розвитку. Специфічні психологічні характеристики дітей з сенсорними порушеннями. Особливості дітей з затримкою психічного розвитку. Особливості розвитку дітей з порушеннями розумового розвитку. Специфічні особливості дітей з розладами особистості. Специфічні особливості дітей з дитячим аутизмом. Особливості дітей з дитячим церебральним паралічем.

Розділ 4 «ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ»

Тема 1. Філософія інклюзивної освіти. Історія відношення суспільства та держав до осіб з особливими освітніми потребами (ООП). Міжнародне законодавство щодо сфери інклюзивної освіти. Законодавчі засади інклюзивної освіти в Україні.

Тема 2. Створення умов для активної участі в житті суспільства дітей з особливими освітніми потребами. Сучасний стан системи інклюзивної освіти в Україні та за кордоном. Форми навчання в умовах інклюзії. Забезпечення безбар'єрного доступу до освіти особам з ООП.

Тема 3. Інтегрування дітей з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітній простір. Відбір та зарахування дітей з ООП до освітніх закладів. Поняття про «індекс інклюзії». Особистість вчителя в інклюзивній освіті. Асистент вчителя, його права та обов'язки. Індивідуальний та диференційований підхід в інклюзії.

Тема 4. Інклюзивна освіта в педагогіці та практиці діяльності школи. Індивідуальна програма розвитку дитини та її компоненти. Команда супроводу дитини з ООП, обов'язки та права кожного члена команди супроводу, роль

батьків у складанні ІПР. Додаткові освітні послуги в інклюзивному освітньому середовищі.

Тема 5. Організація діяльності інклюзивної школи. Особливості управління інклюзивною школою. Методичні рекомендації щодо реалізації цілей інклюзивної школи. Етика спілкування та допомога дорослому з особливими потребами.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ДО РОЗДІЛУ 1 «СПЕЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА»

1. Базима Н.В., Качуровська О.Б., Коломієць Ю.В., Мартиненко І.В. Дитина з труднощами в навчанні в інклюзивному класі : навч.-метод. посібник. / За ред. І.В. Мартиненко, М.К. Шеремет. Київ: ДІА, 2019. 148 с
2. Кас'яненко О. М. Спеціальна педагогіка: збірник тестів з дисципліни «Спеціальна педагогіка» для здобувачів денної форми навчання, спеціальності 016 «Спеціальна освіта»/ укладач О. М. Кас'яненко, Мукачєво: МДУ: 2022- 47с
3. Миронова С.П. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник. К-П: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 312 с.
4. Синьова Є. П., Федоренко С. В. Тифлопедагогіка: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018.- 325с.
5. Спеціальна педагогіка з основами спеціальної дидактики: навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів з курсу за змішаного формою навчання: Частина ІІІ / І.В. Середа, В. А. Кисличенко. Миколаїв, 2021.-198с
6. Спеціальна педагогіка і психологія : сучас. термінол. словник / за ред. Л.І. Прохоренко, В.В. Засенка. Київ : Генеза, 2024. 272 с.
7. Спеціальна педагогіка і психологія : сучас. термінол. словник / за ред. Л. Прохоренко, В. Засенка. Київ : Генеза, 2024. 272 с.
8. Спеціальна педагогіка: навч.посіб.для студ.вищ.навч.закл./О.В. Мартинчук, І.М. Маруненко, К.В. Луцького та ін. - К. Київ ун-т імені Бориса Грінченка, 2017-364с.
9. Українська спеціальна педагогіка в персоналіях: Навч. посіб. / За загальною редакцією В.І.Бондаря, В.М.Синьова. Запоріжжя: Вид-во Хортицької національної академії, 2021, 428 с.

ДО РОЗДІЛУ 2 «ПЕДАГОГІКА З ІСТОРІЄЮ НАУКИ»

1. Вітвицька С.С Педагогіка вищої школи. 2-ге видання. Підручник, Центр учбової літератури. 2022. 384 с.
2. Волкова Н. П. Інтерактивні технології навчання у вищій школі: навч.-метод. посіб. Дніпро: Університет ім. Альфреда Нобеля, 2018. 360 с.

3. Зайченко І.В. Історія педагогіки. Навчальний посібник. У двох книгах. К.: Слово, 2019. Т. 1. 624 с., Т. 2. 1032 с.
4. Княжева І. А. Педагогіка: навчальний посібник для здобувачів освіти першого освітнього рівня (бакалавр). Одеса, Університет К. Ушинського, 2023. 110 с.
5. Михалюк А. М. Педагогіка: інтерактивний контент. Київ: Каравела, 2022. 242 с.
6. Пашенко М. І., Красноштан І. В. Педагогіка. Навчальний посібник. Київ: «Центр учбової літератури», 2021. 228 с.
7. Педагогіка : навчальний посібник / Т.Б. Поясок, О.І. Беспарточна. – Кременчук : Видавництво «НОВАБУК», 2024. 208 с.
8. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / О. І. Федоренко та ін. ; за заг. ред. О. І. Федоренко. Харків: ФОП Бровін О. В., 2020. 240 с.
9. Шулигіна, Р. А. Педагогіка : навч.-метод. посіб. / Р. А. Шулигіна ; МОН України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. - Суми : Університетська книга, 2023. 143 с.

ДО РОЗДІЛУ 3 «СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»

1. Аршава І.Ф., Корнієнко В.В.. Основи нервових та психічних хвороб. Підручник. Дніпро: «Свідлер» 2018. 359 с.
2. Аршава І.Ф., Кутєпова-Бредун В.Ю. Спеціальна психологія. Навч. посібн. Дніпро, 2019. 219 с.
3. Пахомова Н.Г. Спеціальна психологія : навч. посіб. для студентів спец. 6.010105 – «Корекційна освіта». Полтава: Полтав.нац.пед.ун-т ім. В.Г.Короленка, 2015. 359 с.
4. Спеціальна педагогіка і психологія : сучас. термінол. словник / за ред. Л.І. Прохоренко, В.В. Засенка. – Київ : Генеза, 2024. 272 с.
5. Спеціальна психологія: підручник. В. Кобильченко, І. Омельченко. Київ: ВЦ «Академія», 2020. 224 с.

ДО РОЗДІЛУ 4 «ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ»

1. Інклюзивна освіта від А до Я : поради для педагогів і батьків / укладачі Н. В. Заєркова, А. О. Трейтяк. Київ, 2016. 68 с.
2. Інклюзивне навчання: офіційні засади інклюзивної освіти в Україні / МОН України : веб-сайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya>
3. Інклюзивне навчання: статистичні дані / МОН України : веб-сайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/inklyuzivne-navchannya/statistichni-dani>
4. Козіброда Л. Основні моделі організації інклюзивної освіти в умовах загальноосвітньої школи (початок ХХІ ст.). Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2020, № 8 (102). С. 15-27.
5. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія. Київ : «Самміт-Книга», 2009. 272 с.
6. Освіта дітей з особливими потребами: від інституалізації до інклюзії. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в

Україні / Нац. Акад. пед. наук України; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)]; за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ : Педагогічна думка, 2016. С. 68–77.

7. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.

8. Садова І.І. Інклюзія у закладах загальної середньої освіти України: тенденції розвитку : монографія. Дрогобич : Посвіт, 2020. 447 с.

9. Саламанкська декларація про принципи, політику та практичну діяльність у галузі освіти осіб з особливими освітніми потребами та Рамки дій щодо освіти осіб з особливими освітніми потребами. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-94#Text

10. Соціальна та освітня інклюзія: історія, сучасність, перспективи розвитку: колективна монографія у 2 частинах. Частина 1. Інституційні та особистісні аспекти впровадження в Україні./ за ред. С.П. Миронової, Л. Б. Платаш. Чернівці: «Технодрук», 2021. 352 с.

11. Теорія і практика інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник / упорядник. Бондар К. М. 2–ге вид., доп., 2019. 170 с.

12. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки: підручник. Видання 2-ге, виправлене, доповнене. Львів: «Новий світ – 2000», 2020. 264 с.

4. СТРУКТУРА БІЛЕТУ

Кожний білет вступного іспиту містить **50 тестових завдань**, зміст яких стає відомим вступнику лише при отриманні. Питання складено у формі обрання однієї вірної відповіді з чотирьох запропонованих.

Оцінка за відповідь на кожне питання може набувати одного з двох значень:

максимального значення 4 балів у випадку вірної відповіді;
мінімального значення 0 балів у випадку невірної відповіді.

Розподіл питань у білеті:

– за формою завдань:

Розділ	Питома вага	Кількість тестових завдань у варіанті	Максимальна кількість балів
Спеціальна педагогіка	26%	13	52
Педагогіка з історією науки	24%	12	48
Спеціальна психологія	26%	13	52
Основи інклюзивної освіти	24%	12	48
Всього питань на обрання вірної відповіді	100%	50	200

Тривалість іспиту - 2 години

Формування бази тестових завдань за розділами:

база містить тестові завдання за розділами Програми

Максимальна кількість балів за виконання – 200.

Мінімальна конкурсна кількість балів за виконання завдань (прохідний бал) – 100.